

AI kan svare – kan vi tænke?

I nyhederne kredser debatten om kunstig intelligens nu om et nyt spørgsmål: Hvilke jobs overtages af AI? Spørgsmålet fylder hos unge, der skal vælge uddannelse, og nogle fravælger bestemte retninger, fordi de frygter, at teknologien vil overtage professionen.

Bekymringen er forståelig, men måske er spørgsmålet formuleret forkert. Måske taler vi for meget om, hvad teknologien kan overtage, og for lidt om, hvilke menneskelige kompetencer samfundet får brug for, når AI bliver en naturlig del af hverdagen.

Danmarks intellektuelle beredskab

Danmark investerer pt. massivt i forsvar, sikkerhed og robusthed. Det er måske nødvendigt i en urolig tid. Men et robust samfund bygges ikke kun med kampfly, cybersikkerhed og forsyningskæder. Det bygges også med borgere, der kan orientere sig i information, vurdere kilder og træffe beslutninger på et oplyst grundlag. Et demokrati har også brug for et intellektuelt beredskab.

For hvad sker der, når borgerne ikke længere kan skelne mellem dokumenteret viden, holdninger, manipulation og AI-genereret indhold? Når evnen til at stille kritiske spørgsmål svækkes, samtidig med at svarene bliver hurtigere og mere overbevisende? I en tid, hvor AI kan give velformulerede svar på få sekunder, bliver kritisk tænkning ikke mindre vigtig. Den bliver en forudsætning for et oplyst demokrati.

Biblioteker sikrer fri og lige adgang til viden. De hjælper borgere, studerende og forskere med at finde, forstå og vurdere information. I en tid, hvor AI gør det lettere end nogensinde at få svar, bliver evnen til at stille spørgsmål, vurdere kilder og forstå sammenhænge stadig vigtigere. Derfor er bibliotekernes og bibliotekarernes kompetencer centrale for oplysning, kritisk tænkning og demokratisk deltagelse.

Bibliotekarisk faglighed

Spørgsmålet: 'Kan AI ikke bare erstatte bibliotekarer?' bygger på en snæver forståelse af professionen. Bibliotekarisk faglighed handler ikke først og fremmest om bøger på hylder, men om viden, adgang, struktur, kvalitet og formidling.

Det kræver faglighed at gennemskue, hvordan information bliver skabt, organiseret, søgt frem og præsenteret. Det kræver kompetencer at vurdere kilder, forstå databaser, arbejde med metadata, formidle komplekst stof og hjælpe mennesker med at stille bedre spørgsmål.

I en verden hvor information ikke er en mangelvare, men hvor kvalitet og troværdighed er svære at bestemme, kræver det dømmekraft at navigere.

Derfor er det ikke nok at spørge, om AI kan finde information eller ej. Det afgørende spørgsmål er, hvem der kan vurdere informationens kvalitet, kontekst og konsekvenser?

AI kan ikke tage ansvar for, om dens svar er sandt, relevant eller demokratisk forsvarligt. Den kan ikke stå alene og sikre oplysning, tilid og kritisk samtale. Paradokset er, at jo mere teknologi vi får, desto større bliver behovet for mennesker, der kan vurdere teknologiens resultater!

Derfor bør debatten om fremtidens arbejdsmarked ikke kun handle om, hvilke jobs AI kan overtage, men om, hvilke kompetencer der bliver uundværlige, når AI er overalt. Hvis fremtidens demokrati skal være robust, kræver det mere end adgang til svar. Det kræver mennesker, der kan stille spørgsmål, vurdere information og sætte viden i kontekst. Det er kompetencer, som bibliotekarer arbejder med hver dag.

Biblioteker og bibliotekarer er derfor ikke en luksus i AI-alderen. De er en del af det beredskab, der skal sikre, at vi – borgere i et demokratisk samfund – hver især fortsat kan tænke selv, og at samfundet fortsat kan stille de rigtige spørgsmål.